



Tomas Libertiny, *Nefertiti*, during Harvest 2022 in Depot Rotterdam, foto Tomas Libertiny

# Kunst en Klimaat

## Tomáš Libertíny, kunstenaar-designer

*Kunstenaars zijn meesters in het visualiseren, verbeelden en overtuigen. Met hun werk vertellen ze verhalen die beklijven. Als het gaat om het klimaat is hun benadering niet per se wetenschappelijk, soms vloeit hun werk voort uit hun interesse in de schoonheid en intelligentie van de natuur. Voor de Slowaak Tomáš Libertíny (1979) is de relatie tussen mens en natuur een constante bron van inspiratie. Met zijn werk laat hij zien dat wij onderdeel van die natuur zijn. Door ons (consumptie)gedrag aan te passen kunnen wij een bijdrage leveren aan het voortbestaan van onze planeet.*

Etienne Boileau

We spreken af bij Libertíny's bijenfarm op het terrein van Villa Lakeside, waar het bedrijf van investeerder en kunstverzamelaar Ali Keles is gevestigd. Samen met Keles zette Libertíny deze Beefarm drie jaar geleden op. Vijf bijenkasten staan keurig gegroepeerd onder een afdak aan de rand van het water. Daar vindt de samenwerking plaats tussen de kunstenaar en de bijen; de bijen bewerken de vormen die Libertíny in de kasten heeft geplaatst. Het levert intrigerende objecten op, die tijdens de afgelopen editie van Art Rotterdam werden gepresenteerd in de nieuwe sectie *Artistic Matters*.

*Hoe functioneren deze bijenkorven precies?*

"We hebben vijf bijenkasten. Aan het begin van de lente zijn de bijen behoorlijk actief. In de grootste kast worden de bijen uitgenodigd

om te werken aan de structuren die ik erin heb geplaatst. Ik heb een systeem ontwikkeld waarbij ik de voortgang kan controleren zonder de bijenkorf te hoeven openen. Er zijn kijkvensters met glas waardoor ik kan zien hoe de bijen vorderen en op deze manier respecteer ik de bijen en maak ik ze niet nerveus."

*Jij bent niet de imker, er is iemand anders die voor de bijen zorgt. Waarom?*

"Ik wilde het houden van de bijen scheiden van het maken van het kunstwerk. Als kunstenaar zoek ik graag de grenzen op. Maar omdat ik natuurvriendelijk en respectvol wil omgaan met de bijen, wilde ik voorkomen dat ik bepaalde grenzen zou overschrijden; grenzen waar mijn ambitie me naartoe zou kunnen leiden. Dus win ik advies in van een imker, die me vertelt wat ik kan doen om de gezondheid en de kwaliteit van de kolonie te behouden. De afgelopen zeven-tien jaar heb ik samengewerkt met verschillende imkers die ieder hun eigen kolonie hadden. Maar sinds vijf jaar heb ik hier in Rotterdam-Overschie mijn eigen kolonie met imker."

*Wat doen jullie met de honing die de bijen produceren?*

"Wij zijn niet echt gericht op honing, zoals andere imkers. De meeste honing laten we aan de bijen over, en als er een overschot is oogst de imker dat."

Dan lopen we achter de bijenkasten langs waar Libertíny een rond paneel uit een hoge bijenkast

tilt zodat we erin kunnen kijken. Er staan twee gebogen vormen in: het zijn raamwerken waarop de bijen landen en geduldig honingraten maken. In de vier andere kasten is nog weinig activiteit te bespeuren. Daarin worden koninginnen geïntroduceerd waarmee een nieuwe kolonie wordt gevormd.

*Van wat voor materiaal zijn de raamwerken gemaakt?*

"*Nefertiti* was een soort doorbraak; ik laat dat beeld deze zomer in Kunstmuseum Den Haag tijdens de tentoonstelling *True Colors* zien. Het raamwerk is als een steiger waar de bijen hun huid omheen bouwen, wat uiteindelijk een honingraat wordt. Ik heb het raamwerk zelf ontworpen, rekening houdend met wat de bijen leuk vinden als vorm. Ze vinden het heerlijk om in bomen en struiken te hangen met van die verstrengelde takstructuren. Het is precies zoals *Nefertiti* eruitziet als het een naakte 3D-geprinte vorm is; een raamwerk dat lijkt op de takken van een struik."

*Je gebruikt vaak vaasvormen in je werk, maar je vindt er vooral veel historische figuren in terug. Zoals de Egyptische koningin Nefertiti of de Griekse god Hera en de Romeinse keizer Hadrianus. Neemt de geschiedenis een belangrijke plaats in het ontwerp van je werk?*

"Absoluut. Ik heb veel respect voor geschiedenis en mythologie. Ik gebruik het als bron en probeer interpretaties te maken van die verhalen, en historische figuren terug te brengen naar

de 21ste eeuw om ze zo een nieuwe betekenis te geven. In het Israël Museum heb ik nu een tentoonstelling met de titel *Crafted by Bees*. Daar laat ik een portret van Hadrianus zien. Op de archeologieafdeling van dat museum staat een enorm bronzen beeld van hem. Bronzen beelden in de oudheid werden gemaakt met bijenwas. De was werd weggesmolten en daarna werden ze in brons gegoten. Dus heb ik samen met de bijen een artistieke interpretatie gemaakt van hoe de originele bronzen beelden er in was uitzagen, maar nu dan door bijen gemaakt. Ik heb twee versies gemaakt: een meer realistische en een meer abstracte Hadrianus."

Tomáš Libertíny, *Eternity* (a.k.a. *Nefertiti*), foto Studio Libertíny

*Hoe moet ik je noemen: een ontwerper of een kunstenaar?*

"Ik ben design gaan studeren in mijn thuisland Slowakije en later aan de Design Academy in Eindhoven, waar ik een master heb gedaan onder de vleugels van Droog Design. Tussendoor ging ik naar kunstacademies in de VS en Bratislava waar ik beeldhouwen en schilderen studeerde. Ik heb van alles geproefd op het gebied van kunst en design: mijn werk spreekt voor zich."

*Wat betreft de relatie tussen mens en natuur, die je noemt op je website. Is dat een positieve relatie?*

"De natuur is goed noch slecht. We romantiseren het feit dat we één moeten zijn met de natuur en bekritisieren onszelf als we anders handelen. We maken gewoon deel uit van de natuur als een individueel organisme, net als vele andere organismen en soorten zonder enige grond of bedoeling."

*Denk je niet dat de mens het evenwicht in de natuur heeft verstoord?*

"Dat klopt, maar ik bekijk het liever op een positieve manier. Ik word geïnspireerd door zowel de goede als de slechte dingen in de natuur. Naast het feit dat wij mensen een ongelooflijke negatieve impact op de aarde hebben, zijn we de enige soort op de planeet die de schade die door ons is aangericht met terugwerkende kracht kan herstellen. Ik heb hoop dat we zaken ten goede kunnen keren. Het is noodzakelijk om mensen in een positieve richting op te voeden; je moet ze inspireren om dingen anders te gaan doen. Greenpeace en Greta Turnberg zijn te agressief in hun boodschap. Ze geven mensen zweepslagen vanwege hun gedrag, overladen het publiek met negatief nieuws en veroorzaken zo angst, waardoor mensen worden ontmoedigd om hun gedrag en massa te veranderen."

*Heb je zelf gemerkt dat de bijenpopulaties afnemen?*

"Op mijn bijenbedrijf gebeurt dit gewoonlijk niet omdat we met een professionele imker werken. Maar soms gebeurt het dat de kolonie sterft. Van de vijf kolonies overleeft er één de winter niet. Wel heb ik van andere imkers gehoord dat er steeds meer kolonies sterven. Maar het is nog steeds niet zo slecht als in China. Ongeveer tien jaar geleden was in een Chinese regio de negatieve invloed van de vervuiling op het leefgebied van de bijen zo groot dat ze bijna alle bijen kwijtraakten. Dus moesten de mensen hun eigen appelbomen handmatig bestuiven. Het is een ongelooflijk Mad Max-scenario."

*Brengt industrialisatie veel schade toe?*

"Er is een verschrikkelijk neveneffect door de enorm toegenomen industrialisatie. Zelfs de bijenteelt stoelt tegenwoordig op een industriële methode. Zo houden sommige imkers kleine bijenkorven met kleine volken die makkelijk te vervoeren zijn. Ze brengen ze naar verschillende boomgaarden of glazen kassen om te bestuiven: slavenbijen bestuiven zo de bloemen van fruitbomen. Onze hang naar groei lijkt belangrijker dan het evenwicht in de natuur. We zijn zo gefocust op groei, comfort en constante verbetering dat we de belangrijkste vraag vergeten: Waarom doen we dit allemaal?"

*True Colors*, AkzoNobel Art Foundation in Kunstmuseum Den Haag, 1 juni t/m 29 september 2024, [www.tomaslibertiny.com](http://www.tomaslibertiny.com)

